

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY OSOB VE VÝKONU TRESTU

ODNĚTÍ SVOBODY

LEISURE ACTIVITIES OF PEOPLE IN PRISON

Bakalářská práce

MICHAL POKORNÝ

Vychovatelství

Kombinované studium

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Blažková, Ph.D.

PRAHA 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně a je tedy mým autorským dílem. Veškerou literaturu a zdroje, ze kterých jsem při jejím zpracování vycházel, uvádím v seznamu použité literatury.

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

V Berouně dne 1.5.2013

Michal Pokorný

Poděkování

Velmi bych chtěl poděkovat PhDr. Veronice Blažkové, Ph.D. za odborné vedení mé práce, cenné rady a pomoc při jejím zpracování. Dále děkuji své přítelkyni za rady, ochotu naslouchat a obrovskou trpělivost.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá trávením volného času osob ve výkonu trestu, jeho specifiky oproti trávení volného času v běžném životě a aspekty důležitými při tvorbě programů zacházení pro odsouzené osoby ve výkonu trestu odnětí svobody. Dále pak srovnává úlohu vychovatele v běžném životě a ve vězeňství ve vztahu k náplni práce, kompetencím a legislativě, kterou se řídí. Praktická část této práce se podrobněji zabývá nabídkou volnočasových aktivit a možným vztahem mezi délkou trestu a věkem odsouzeného na straně jedné a zvolenými volnočasovými aktivitami na straně druhé. Výsledkem je souhrn doporučení s návrhem na možná řešení, která by vedla ke zlepšení nabídky volnočasových aktivit v omezených možnostech věznice.

Klíčové pojmy:

Vězeňská služba

Program zacházení

Volnočasové aktivity

Postava a náplň práce vychovatele

Personál ve Vězeňské službě

Trest odnětí svobody

Volný čas

Annotation

This bachelor's thesis describes spending free time of people serving a sentence in prison, its specifics compared to spending free time in normal life and aspects that are important in development of programs of sentenced people treatment. Furthermore it compares the role of educators in everyday life and tutors in prison, relating to the job content, permissions and its legislations. The practical part of the thesis details the range of leisure activities and a possible relationship between prisoner's age and length of sentence on one side and selected leisure activities on the other side. The result is a set of recommendations with suggestions for possible solutions that would improve the leisure activities in limited conditions in prison.

Key terms:

The Prison Service

The treatment program

Leisure activities

The character and job description of educators

Staff in the Prison Service

A prison sentence

Free time

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	9
1.2 VÝKON VAZBY.....	10
1.3 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	11
1.3.1 Zařazení do prostupné skupiny vnitřní diferenciacce.....	12
1.3.2 Osobnostní charakteristiky odsouzených.....	13
1.4 PERSONÁL VE VĚZEŇSKÉ SLUŽBĚ ČR.....	15
1.4.1 Postava a náplň práce vychovatele	16
1.5 PROGRAMY ZACHÁZENÍ	18
1.5.1 Pracovní aktivity a činnosti.....	19
1.5.2 Vzdělávací a speciálně výchovné aktivity	20
1.5.3 Extramurální aktivity	21
1.5.4 Zájmové aktivity	21
1.6 VOLNÝ ČAS A VOLNOČASOVÉ AKTIVITY	22
2 EMPIRICKÁ ČÁST	25
2.1 Popis výzkumu	25
2.2 Cíl a hypotézy výzkumu.....	25

2.3	Charakteristika zkoumaného vzorku.....	26
2.4	Metoda sběru dat.....	26
2.5	Sběr a zpracování údajů	26
2.6	Interpretace údajů.....	27
2.7	Závěrečné shrnutí empirické části práce a možná doporučení.....	43
ZÁVĚR		44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ		45
PŘÍLOHY		48

ÚVOD

Pod pojmem volnočasové aktivity si většina veřejnosti představí aktivity spojené s trávením volného času každého z nás v běžném životě. Představa, že lze smysluplně využívat volný čas i ve výkonu trestu odnětí svobody je pro ně těžko pochopitelná. Velký podíl na tom má především izolovanost vězeňství od ostatního běžného života, nedostatek publikací zabývajících se touto problematikou a malá míra informovanosti o penitenciární péči v České republice. Vzhledem k tomu, že již třináct let pracuji ve vězeňství jako dozorce a vychovatel, bylo pro mě téma volnočasových aktivit osob ve výkonu trestu odnětí svobody jasnou volbou.

Cílem této práce je tedy seznámit širokou veřejnost s mnohdy velmi náročnou profesí vychovatele ve vězeňství, zejména s problematikou trávení volného času odsouzených osob a vztažnosti výběru volnočasových aktivit k věku odsouzeného a délce jeho trestu.

Odsouzení jsou poněkud odlišná skupina lidí a z toho vyplývá, že také trávení jejich volného času je diametrálně odlišné. Při realizaci volného času těchto osob se klade velký důraz především na nelehký cíl připravit odsouzeného po uplynutí doby strávené ve výkonu trestu odnětí svobody na jeho opětovné začlenění do „normálního“ života a společnosti. S tímto může vychovatel kromě dobře fungujících sociálních vazeb s rodinou a blízkými osobami u každého jednotlivého odsouzeného velmi pomoci správně sestavený program zacházení, který je sestavován pro každého jedince individuálně s přihlédnutím k délce trestu, charakteristice osobnosti a příčinám trestné činnosti.

Samozřejmě to předpokládá, že snaha o co největší přínos správně sestaveného programu zacházení musí být jak na straně odsouzené osoby, tak i na straně vězeňského systému, který by měl v rámci svých možností k tomu vytvořit co nejlepší podmínky.

V této práci bych chtěl zpracovat výše uvedenou problematiku a to jak po stránce teoretické, tak i formou vlastního výzkumu provedeného mezi odsouzenými osobami ve věznicích ve které pracuji.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Vězeňská služba České republiky (dále jen VSČR) je organizační složkou státu, zřízenou zákonem České národní rady č.555/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. VSČR zajišťuje v rozsahu daném tímto zákonem výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody, ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti.

Kdybychom chtěli popsat vězeňství a k němu patřící VSČR, pak jej můžeme označit jako „sociální službu“ nebo „specifickou sociální službu“. Takto poskytovaná služba má jak aspekt oddělení vězněných osob od ostatních občanů v zájmu ochrany zbytku společnosti před omezováním jiných lidí kriminálním chováním těchto jedinců, tak aspekt výchovný, respektive převýchovný směřující ke změně chování delikventa a jeho odrazení od další kriminální činnosti. *“Důležitým ukazatelem účinnosti represe je míra pocitu viny a tomu odpovídající pocit oprávněnosti trestu“*(Vágnerová, 2004, s.818). Mnoho recidivistů vnímá trest jako zvlí společnosti, necítí pocit viny a trest nevnímají jako projev spravedlnosti. Tím pádem nelze očekávat, že by trest fungoval jako prostředek k odčinění viny a impulz k nápravě.

VSČR tvoří pět základních organizačních jednotek:

- Generální ředitelství
- vazební věznice a věznice
- ústavy pro výkon zabezpečovací detence
- Institut vzdělávání VSČR
- zotavovny

Samotným místem výkonu většiny podstatných činností VSČR jsou věznice, tvořené budovami o různé úrovni stavebně-technického zabezpečení a různého typu střežení.

V ČR jsou čtyři základní typy věznic:

„Soud zpravidla zařadí do věznice

-s **dohledem** pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,

-s **dozorem** pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin, nebo pachatele, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin ve výměře nepřevyšující tři léta a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,

-s **ostrahou** pachatele, kterému byl trest uložen za úmyslný trestný čin a nejsou zároveň splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem, nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatele, který byl odsouzen pro přečin spáchaný z nedbalosti a nebyl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody do věznice s dohledem nebo s dozorem,

-s **zvýšenou ostrahou** pachatele, kterému byl uložen výjimečný trest (§54), kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§108), kterému byl za zvlášť závažný zločin (§14 odst.3) uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let, nebo který byl odsouzen za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchl z vazby nebo z výkonu trestu.“ (§ 56 ods.2 zákona č.40/2009 Sb. trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů).

1.2 VÝKON VAZBY

Do vazby je obviněný vzat na základě písemného příkazu soudu. Soud musí rozhodnout, zda je podle podané obžaloby, pro umístění do vazby dostatečný důvod.

Důvody vazby jsou tři:

- a) možný útěk obviněného, skrývání se a vyhýbání trestu
- b) ovlivňování svědků a možných účastníků trestního řízení
- c) opakování nebo pokračování v trestné činnosti

Obviněný je ve výkonu vazby umístěn do cely a to buď sám, pokud to vyžadují důvody vazby, nebo spolu s dalšími obviněnými. Při umístění do cely, o kterém rozhoduje ředitel, nebo pověřený zaměstnanec, se musí přihlídnout zejména k věku obviněného, stupni jeho narušení, životním návykům a osobním vlastnostem. Za tím účelem je v co

nejkratší době provedena jeho psychologická diagnostika vězeňským psychologem a komplexní pohovor se sociálním pracovníkem a speciálním pedagogem.

Věznice, ve které probíhá výkon vazby, má povinnost podle svých stavebně-technických možností a s přihlédnutím k důvodům vazby, nabídnout obviněnému účast na preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programech. Rozsah nabídky těchto programů se v jednotlivých odděleních a věznicích radikálně liší a je velmi omezen. Důvodem je fakt, že u většiny nabízených aktivit se jedná o aktivity společné, což koliduje se všemi uvedenými důvody vazby a jejich zajištění by bylo velmi náročné. Bohužel nedostatek možností jak smysluplně vyplnit volný čas vede obviněné k agresi vůči spoluobviněným, ale i vůči zaměstnancům věznice. Proto se vychovatelé ve vazebních věznicích snaží zaměřovat alespoň na uspokojování kulturních potřeb obviněných pomocí vězeňské knihovny, půjčováním společenských her a zajištěním časopisů a denního tisku.

Normy upravující výkon a podmínky vazby a práva a povinnosti osob ve výkonu vazby jsou Zákon č.293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č.109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

1.3 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Trest odnětí svobody má velmi specifický význam. Jde o součást systému trestní spravedlnosti a spravedlnosti obecně, kde jde o nejpřísnější a nejvíce citelnou formu uložené sankce za spáchaný trestný čin. O uložení trestu a jeho výši rozhoduje pouze soud, který na základě zjištěných objektivních skutečností a posouzení míry závažnosti uloží adekvátní trest. Výše uloženého trestu závisí na skutečnosti, zda je spáchaný čin zanedbatelný a v malém rozporu s chráněným zájmem, v tomto případě volí soud nejčastěji trest alternativní, jako jsou veřejně prospěšné práce, domácí vězení, nebo trest podmíněný, nebo zda je spáchaný čin závažnějšího charakteru a soud je proto nucen přistoupit k uložení některé z forem nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Jak již bylo zmíněno, tak nejpřísnějším trestem je trest odnětí svobody, který může mít různou délku a soud uloží odsouzenému vykonat ho v jednom ze čtyř výše jmenovaném typu věznice. Účelem uloženému trestu odnětí svobody je přimět odsouzeného ke změně jeho chování tak, aby dále neporušoval trestní zákon a jiné další předpisy, ale

také pouhé izolování pachatele od zbytku společnosti ve snaze zabránit dalšímu páchání trestné činnosti. Z hlediska legislativy ho upravuje zejména zákon 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška Ministerstva spravedlnosti č.345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

1.3.1 Zařazení do prostupné skupiny vnitřní diference

Po nástupu výkonu trestu do věznice je odsouzený na dobu dvou až třech týdnů umístěn na tzv. Nástupní oddělení. Tam s ním provedou různí specialisté vstupní pohovory a poté je z rozhodnutí komise, která zasedá dvakrát týdně, umístěn na některý oddíl ve věznici. Při umísťování odsouzených na jednotlivé oddíly je brán zřetel zejména k faktorům vyplývajícím ze znění § 7 Zákona č. 169/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jako je například věk, stupeň narušenosti odsouzeného, charakter trestné činnosti, získané znalosti norem upravujících výkon trestu odnětí svobody, chování a vystupování na Nástupním oddělení a doporučení specialistů vyplývajících ze vstupních pohovorů.

Při rozhodování o přidělení prostupné skupiny vnitřní diference se postupuje v souladu s Metodickým listem Generálního ředitele č.11/2007, kterým se stanoví realizace vnitřní diference odsouzených. Bez ohledu na přeplněnost ve věznici, se v souladu s tímto metodickým listem musí vyvinout maximální úsilí zainteresovaných zaměstnanců, vyřazovat odsouzené z Nástupního oddělení podle uvedených kritérií do odpovídajících skupin vnitřní diference. V souladu s §7 Zákona č.169/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jsou skupiny prvovězněných odsouzených odděleny od skupin vězněných osob se zkušenostmi z výkonu trestu a jsou samostatně lokalizovány na jednotlivých ubytovnách. **Prostupné skupiny vnitřní diference** máme tři a pro zjednodušení jsou označovány jako PSVD I.-III., přičemž odsouzení zařazení do skupiny č. I. mají oproti ostatním odsouzeným zařazeným do skupin II. a III. určité výhody ve formě neomezené možnosti sledování televizních pořadů, možnosti povolení mimořádných nákupů, vycházek, návštěv, dočasného přerušování trestu, zařazení na pracoviště s volným pohybem a možnosti účastnit se pravidelně pořádaných extramurálních¹ aktivit mimo prostory věznice.

---

¹ Vysvětlení pojmu Extramurální aktivity samostatně kapitole č.1.4.3

1.3.2 Osobnostní charakteristiky odsouzených

Osobnostní charakteristiky odsouzených hrají důležitou roli v resocializačním působení ve výkonu trestu. Nejenom že jsou jakýmsi vodítkem při zařazování jednotlivých odsouzených do prostupné skupiny vnitřní diferenciaci, ale především vychovatelům a dalším specialistům pomáhají při tvorbě odpovídajícího programu zacházení tak, aby byly co nejlépe naplněny stanovené cíle resocializačního působení na jednotlivé odsouzené. Můžeme je rozdělit do několika základních typů:

- **Socializovaný (prosociální typ)** – *„Pokud hovoříme o typu socializovaném, bylo by vhodnější označit jej jako typ normální. Spáchaný čin má většinou epizodický charakter, je mimořádným vybočením z dosavadní životní cesty, nedochází k recidivě. Z hlediska etopedie lze očekávat žádoucí dynamiku prožívání, a to z hlediska fungujícího svědomí, souvisejícího přijetí viny, lítosti a snahy o nápravu a odpuštění. V penitenciární praxi lze tento typ spolehlivě rozeznat, veškeré myšlenkové a emoční projevy jsou „normální“, tito jedinci mívají vybudované zázemí, pracovní dovednosti a návyky, jsou schopni návratu do společnosti bez větších problémů. V průběhu uvěznění nedochází k výraznější poruchovosti“* (Fischer, 2006, s.40). Z pohledu vychovatele a ostatních zaměstnanců věznice, podílejících se na výchovném působení na odsouzené je tento typ nejméně problémový a dá se s ním nejlépe spolupracovat. Ze statistik vyplývá, že se většinou jedná o odsouzené, kteří jsou ve výkonu trestu poprvé a kteří ještě neměli možnost podlehnout negativnímu vlivu vězeňského prostředí a mají silně vyvinutou emoční vazbu na rodinu a své blízké.
- **Neurotický typ** – vyznačuje se narušenou emoční stabilitou, pocity úzkosti, ohrožení a strachu, depresemi a přílišným napětím. *„Je přirozené, že neurotické poruchy osobnosti těchto jedinců přízračným způsobem ovlivňují jejich jednání, které se může stát delikventním, promítají se i do jejich motivačních složek. Příčiny delikventního chování u těchto jedinců bývají tedy často řešením intrapsychických konfliktů, jejichž přítomnost si jedinec aktuálně nemusí uvědomovat. Ve většině případů se jedná o důsledky vyplývající z neprávne působící orientační rodiny, zejména důsledky citové deprivace, týrání a rizikových rodičů. Příčinou řady deliktů u těchto jedinců je rovněž frustrace*

potřeb uznání, pocit izolace a přehlížení okolím. Kriminální jednání bývá právě proto často určitou formou protestu vůči rodině a blízkým, než proti společnosti“(Fischer, 2006, s.40-41). Při práci s tímto typem odsouzeného je nejdůležitějším úkolem vyvolat u něho pocit, že se ještě může bez problémů začlenit do společnosti a že uvězněním neztratil perspektivu dalšího normálního života po propuštění z výkonu trestu. Stěžejní je v tomto případě snaha o nápravu mnohdy velmi negativních postojů vůči blízkým osobám a rodině a aktivní účast na terapeutických a volnočasových aktivitách.

- **Nesocializovaný (psychopatický) typ** – u tohoto typu odsouzeného můžeme hovořit o antisociální poruše osobnosti a z toho vyplývající odchylky v chování vůči společnosti. Vyznačuje se zejména nedostatkem svědomí, bezcharakterností, citovou chladností, manipulativním jednáním, absencí empatie a nesvědomitostí. *„Ve vězeňské subkultuře mají výrazné procentuální zastoupení, nejčastěji se setkáváme s asociální poruchou osobnosti, která má z forenzního hlediska význam největší, dále pak s emočně nestabilní a histriónkou poruchou osobnosti“*(Fischer, 2006, s.42-43).

„Jakékoliv pokusy o kladnou stimulaci, apelaci na morální hodnoty a pocity viny jsou naprosto neúčinné. Slušnost a dobrá vůle jsou pokládány za slabost. Velmi časté chápání okolí spočívá ve dvou extrémních dimenzích: „černá a bílá“, „silní a slabí“. Každý ústupek je využit okamžitě účelově ke svému prospěchu“(Fischer, 2006, s.43).

- **Mentálně nedostačivý typ** – odsouzení tohoto typu se vyznačují nižší mírou rozumových schopností, než mají ostatní lidé. Často bývají ve věznicích zařazováni do skupiny možných objektů násilí (MON), na které se vztahují zvláštní opatření (častější kontroly), s cílem zamezit jejich zneužívání jinými odsouzenými a ochránit jejich zdraví *„Jedná se o jednotlivce, jejichž kriminální činnost odpovídá rozumovým schopnostem, je primitivní, jednoduchá a přímočará, při skupinové činnosti bývají často vykonavateli nápadů a iniciativy druhých. Také sociální dovednosti odpovídají rozumovým schopnostem, nízkému podprůměru či hraničnímu pásmu mentální retardace“*(Fischer, 2006, s.45).

- **Typ s masivní psychotickou poruchou (psychotický)** – tento typ odsouzeného trpí často různými druhy halucinací, poruch vnímání a nápadnými změnami v chování. Každou věznicí navštěvuje alespoň jedenkrát do týdne lékař-psychiatr, který se o takové odsouzené stará a může jim pomocí psychofarmak jejich psychické stavy zmírnit. *„Nejčastěji se z hlediska penitenciárního procesu jedná o jedince, kteří trpí poruchami typu schizofrenie (často se jedná o její paranoidní formu) a rovněž poruchami efektivy (deprese). Dále se často jedná o jedince s různými typy psychóz, které vznikly v důsledku závislostního chování. K jejich rozvoji může dojít také až v důsledku uvěznění, vlivem závislosti, rozvoje abstinčních příznaků a zátěže vyplývající z uvěznění. Z hlediska delikventního chování se většinou jedná o násilné, brutálně provedené činy s nesrozumitelnou motivací. Působení a práce s těmito jedinci není z hlediska etopedie prakticky možná. Tito jednotlivci patří především do psychiatrické péče“* (Fischer, 2006, s.47-48).
- **Deviantně socializovaný typ** – ke spáchání trestného činu vede odsouzeného tohoto typu jeden ze dvou možných důvodů. *„První je případ, kdy se delikvence dopouštějí jedinci v důsledku toho, že jsou ve sdružení s nositeli kriminálních norem. V tomto případě se jedná o dosahování cílů pomocí nezákonných praktik. Druhým případem jsou činy příslušníků jiných států a kultur (i náboženství), kdy si takový jednotlivec nestačil osvojit právní normy. V tomto případě (ovšem pokud nedojde k recidivě) se spíše jedná o nechtěný epizodický čin (typ socializovaný)“* (Fischer, 2006, s.46-47).

1.4 PERSONÁL VE VĚZEŇSKÉ SLUŽBĚ ČR

V každé věznicí se prací s odsouzenými osobami věnuje kvalifikovaný tým pracovníků, který bychom mohli rozdělit do tří základních skupin.

První skupinu tvoří příslušníci vězeňské a justiční stráže a dozorcí. Tito zaměstnanci jsou ve služebním poměru, nosí uniformu a mezi jejich hlavní úkoly jak vyplývá ze zákona České národní rady o Vězeňské a justiční strážní České republiky č.555/1992 Sb. ve znění

pozdějších předpisů patří ochrana v prostorách Vězeňské služby, ve věznicích pro místní výkon trestu, v budovách soudů, jakož i v jiných místech činnosti soudů, budovách státních zastupitelství nebo ministerstva a v bezprostřední blízkosti střežených objektů a zajišťování režimu věznice.

Druhou skupinu tvoří zaměstnanci zabývající se službami spojenými s provozem věznice, ekonomickou stránkou, správní a personální agendou.

Třetí a z pohledu výchovného působení na odsouzené osoby nejdůležitější skupinou zaměstnanců jsou psychologové, speciální pedagogové, sociální pracovníci a vychovatelé. Tito pracovníci se snaží na odsouzeného působit po celou dobu jeho pobytu ve výkonu trestu tak, aby se odsouzený mohl po skončení trestu vrátit a plnohodnotně začlenit do běžného života a společnosti, včetně možnosti získat nové vzdělání a kvalifikaci.

Psycholog: poskytuje psychologické poradenství a psychoterapii, krizovou intervenci v náročných životních situacích, provádí diferenciální diagnostiku psychických poruch a odchylek.

Speciální pedagog: metodicky vede kolektiv vychovatelů, podílí se na tvorbě programů zacházení a společně s vychovatelem navrhuje zařazení odsouzeného do konkrétní dostupné skupiny vnitřní diferenciaci.

Sociální pracovník: poskytuje sociálně-právní poradenství, řeší rodinné problémy, finanční zajištění, pomáhá při zařazování odsouzeného do práce, spolupracuje se sociálním kurátorem.

Vychovatel: je základním článkem v práci s odsouzeným, mezi hlavní úkoly patří komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci odsouzených.

1.4.1 Postava a náplň práce vychovatele

Na výchovné, vzdělávací, diagnostické a preventivní práci se podílí celý tým odborníků. Vychovatel, jak už bylo řečeno, je základním článkem v práci s odsouzenými osobami, je odborně řízen speciálním pedagogem a podřízen vedoucímu oddělení výkonu trestu.

Na rozdíl od vychovatele v běžném životě, který se řídí zákonem č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů a zákonem č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a dalšími předpisy z oblasti školství, pro vychovatele ve vězeňství jsou hlavními právními předpisy, kterými je povinen se řídit, zákony a vyhlášky upravující výkon trestu a to zejména zákon č.555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále pak zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a v neposlední řadě vyhláška Ministerstva spravedlnosti č.345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu odnětí svobody.

Z toho vyplývá i poněkud odlišná náplň práce vychovatele ve vězeňství a v běžném životě. Z obecného hlediska je základní činnost sice stejná, oba jsou iniciátory a organizátory výchovně vzdělávacího procesu, hodnotí výsledky a podle potřeby je modifikují, koncipují obsah činnosti a rozhodují o nasazení vhodných prostředků, forem a metod (viz. Jůva, 2001), nicméně určité odlišnosti vzhledem k typu zařízení ve kterém výchovný proces probíhá a k cílové skupině vychovávaných tu jsou. Mezi hlavní priority vychovatele ve vězeňství patří výchovné působení a zacházení s odsouzenými ve věznicích pro výkon trestu, nebo ve vazebních věznicích s cílenou snahou o socializaci, resocializaci a reedukaci odsouzeného. Úspěšnost tohoto snažení je ovlivněna mnoha faktory. Kromě správně sestaveného programu zacházení² jsou velmi důležitým faktorem i osobnostní rysy vychovatele. Nejdůležitějšími jsou „*vyrovnaná osobnost, odolnost vůči frustraci, prosociální zaměření, altruismus, etické a morální kvality, schopnost sebereflexe a odpovědnost.*“ (Hadj-Mousová, 2006, s. 45).

Vztah mezi výchovným procesem a volným časem definují podle zaměření na podmínky, cíle či prostředky výchovy tyto tři pojmy:

Výchova pro volný čas, někdy je také označována jako k volnému času – jde o cíl hodnotného využívání volného času, rozvoj a kultivaci schopností, dovedností a příslušných kompetencí jedince. Je to cílové zaměření.

---

² Pojem program zacházení je podrobně vysvětlen v samostatné kapitole PROGRAMY ZACHÁZENÍ

Výchova ve volném čase – jde o podmínkové zaměření, bere v potaz specifické podmínky výchovy.

Výchova volným časem - označuje aktivity, formy, metody, obsahové působení. Jde o prostředky výchovy v rovině institucionální i individuální. (viz Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Pro správné výchovné působení je velmi důležitá také znalost osobnostních charakteristik jednotlivých odsouzených, jejich sociální citění a vztahy a atmosféra ve skupině. V odborné literatuře jsem se o konkrétní náplni práce, kterou vychovatel zastává, moc nedozvěděl, takže budu vycházet z mé vlastní praxe a vnitřních směrnic VSČR a pokusím se jí zde podrobněji popsat.

Jeden vychovatel má na starosti 25-30 odsouzených, pro které zajišťuje veškeré úkony spojené s pobytem ve věznici. Vede početní a jmenný seznam a osobní karty jemu přidělených odsouzených a rozhoduje o jejich ubytování na ložnicích. Dbá na kázeň, pořádek, adekvátní úpravu prostor ubytovny, vyřizuje požadavky na její materiální vybavení, stížnosti, žádosti a podněty odsouzených a spolupracuje s dozorcí na organizačním chodu oddělení. Zajišťuje korespondenci, balíčky, nákupy, návštěvy a vycházky odsouzených. Navrhuje zařazení odsouzených do práce a s tím související udělení volného pohybu mimo objekt věznice, přemístění odsouzeného do jiné věznice, popřípadě do jiného typu věznice a přerušování trestu, které je možné odsouzenému udělit jako mimořádnou kázeňskou odměnu. Organizuje sportovní, kulturní a výchovně vzdělávací akce ve věznici, ale také mimo ní. Zúčastňuje se jednání odborných komisí a veřejného zasedání soudu, které probíhá v souvislosti s žádostí odsouzeného o podmíněčné propuštění z výkonu trestu ve věznici. Dle svého odborného zaměření vede alespoň jednu, zpravidla však dvě až tři volnočasové aktivity. Spolu s ostatními specialisty se podílí na sestavování programů zacházení, jejich průběžné aktualizaci a následném vyhodnocování plnění.

1.5 PROGRAMY ZACHÁZENÍ

Povinnost vytvořit pro každého odsouzeného ve výkonu trestu adekvátní a vyhovující program zacházení vychází ze Zákona č.169/1999 sb., o výkonu trestu odnětí svobody

a o změně některých souvisejících zákonů a Vyhlášky č.345/1999 Sb., kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody. Má pět základních a pevných složek: pracovní aktivity, vzdělávací aktivity, speciální výchovné aktivity, zájmové aktivity a oblast utváření vnějších vztahů. Připravuje ho celý tým specialistů v čele se speciálním pedagogem a vychovatelem tak, aby se odsouzený díky němu mohl po skončení trestu opětovně plnohodnotně vrátit do společnosti, včetně získání nového vzdělání a kvalifikace.

Stanovení cílů programu zacházení musí být jasně a zřetelně zformulováno s ohledem na potřebu následného vyhodnocení úspěšnosti při jeho plnění, které provádí vychovatel a potřebě jednoznačně stanovit zda odsouzený určený program zacházení plní, neplní, nebo plní jen částečně. Přitom jsou koncipovány se zřetelem k charakteru trestné činnosti a k možnosti sledovat pozitivní vývoj v odbourávání těch charakterových vlastností a jiných okolností, které odsouzeného k páchání trestné činnosti vedly. Pokud je v jednání odsouzeného patrná změna ve smyslu plnění cíle stávajícího, může speciální pedagog po dohodě s vychovatelem, psychologem nebo sociálním pracovníkem program zacházení aktualizovat. Nejčastěji se aktualizace provádí přibližně tři měsíce před výstupem z výkonu trestu a to se zaměřením na vytváření podmínek pro samostatný způsob života po propuštění. V případě, že si odsouzený nevybere žádnou z nabízených možností programu zacházení, je mu v souladu se zákonem stanoven tzv. minimální program zacházení, jehož cílem je hlavně pomocí pracovní terapie posilování volních složek osobnosti, odpovědnosti a sebekázně.

Stanovení odpovídajícího programu zacházení zcela určitě pomáhá ve snaze o budoucí reintegraci odsouzeného do společnosti a je tedy velmi významným činitelem ve výchovném působení na jeho osobnost, postoje, zájmy a povahové vlastnosti.

1.5.1 Pracovní aktivity a činnosti

Z mnoha ohledů lze říct, že pracovní aktivity jsou jedním z nejdůležitějších prvků programu zacházení ve výkonu trestu. Zařazení do práce má pozitivní vliv na chování odsouzených na oddílech, snižuje napětí, problémy a konflikty které jinak vznikají při nedostatku činností mezi spoluvězni. Vzhledem k zákonné povinnosti hradit náklady spojené s výkonem trestu je vítanou možností vydělat si alespoň nějaké finanční

prostředky na zaplacení vzniklých nákladů a popřípadě i dluhů vzniklých před nástupem výkonu trestu. Také je možné nakoupit si věci osobní potřeby ve vězeňské kantýně, což je velmi hojně pracujícími využíváno. O zařazení do práce rozhoduje komise na návrh vychovatele, speciálního pedagoga a lékaře. Jelikož je nabídka pracovních míst ve věznici značně omezena, jsou odsouzení do práce zařazováni pouze na základě dobrovolnosti, byť zákon hovoří o povinnosti odsouzených ve výkonu trestu pracovat. Tato povinnost se dá ze strany vězeňského personálu uplatňovat hlavně pro práce ve prospěch věznice, která není finančně ohodnocena a je povinná. Jedná se o úklidové práce, drobné opravy na oddílech, úpravy vycházkového dvora a hřiště, prostor zahrady v rámci zahradnického kroužku. Jiná situace je u soukromých subjektů, které využívají většinou odsouzené jako pracovní sílu na stavbách, při pokládání zámkové dlažby a podobných pracích. V těchto případech je potřeba, aby odsouzený se zařazením do práce souhlasil, to znamená, že zde neplatí zákonná povinnost pracovat. Nejideálnějším stavem by bylo zaměstnání všech odsouzených ve věznici, bohužel většina věznic se potýká s nevyhovujícím stavebně-technickými řešením objektů a je tedy zcela nevhodná pro zřízení dalších vnitřních pracovišť.

1.5.2 Vzdělávací a speciálně výchovné aktivity

Tyto aktivity jsou realizovány v souladu s Metodickým listem Generálního ředitele č.6/2007. K jednotlivým projektům schváleným ředitelem věznice je povinnost dle výše zmíněného metodického listu zpracovat tematické plány a činnost v těchto aktivitách je pravidelně vyhodnocována kompetentními výchovnými pracovníky. Vzdělávací aktivity můžeme rozdělit na formální, které jsou zakončeny nějakým druhem osvědčení o dosaženém stupni vzdělání a neformální zpravidla vedené některým z pedagogických pracovníků ve formě spíše zájmové aktivity přímo ve věznici, které jsou zaměřeny především na získávání a rozšiřování znalostí s různých vědních oborů jako je například historie, přírodní vědy, zeměpis a společenské vědy.

Mezi speciálně výchovné aktivity bychom mohli zařadit fyzicko-zátěžový program pod vedením speciálního pedagoga, s cílem snižování tenze a odbourávání agresivity v chování prostřednictvím fyzické zátěže organismu. K tomu je využívána tělocvična spolu s venkovním hřištěm a posilovna. Sociální pracovníci poskytují vzhledem ke

složitosti přechodu odsouzených do občanského života sociálně-právní a předvýstupní poradenství ve spojitosti s problematikou orientace ve státní správě.

Každý odsouzený má ze zákona právo na duchovenskou službu, která je zajišťována zástupci Římskokatolické církve, Církve adventistů sedmého dne, Náboženské společnosti Svědků Jehovových a Řeckokatolické církve, kteří docházejí pravidelně do věznice.

1.5.3 Extramurální aktivity

Jako extramurální aktivity jsou v obecném kontextu myšleny veškeré aktivity odsouzených mimo prostory věznice. Při jejich pořádání jde hlavně o nácvik sociálních dovedností formou návštěvy například úřadu práce. Ve formě odměny jsou realizovány vycházky do okolí věznice za poznáním památek a pamětihodností, návštěvy fotbalových utkání a muzeí v okolí věznice. Často bývá účast na nich podmínkou pro zařazení do práce s volným pohybem mimo věznici. Dále odsouzení při těchto aktivitách pomáhají s úpravami parků, školních hřišť a veřejných prostor okolních obcí.

1.5.4 Zájmové aktivity

Zájmové aktivity bychom mohli rozdělit na nepravidelné aktivity uskutečňované při různých příležitostech jako celoustavní kulturní a sportovní akce a turnaje a pravidelné, organizované vychovatelem na základě zpracovaných písemných projektů v souladu s Metodickým listem č.6/2007. Konkrétní nabídka zájmových aktivit je shrnuta v Nabídkovém katalogu přímo řízených aktivit programu zacházení, a je rozdělena v rámci jednotlivých oddílů:

1. oddíl - Základy českého jazyka, Zeměpisný kroužek, Všeobecně-vzdělávací kroužek, Světové zajímavosti, Film a společnost

2. oddíl – Práce na počítači, Světové zajímavosti, Film a společnost, Sportovní kroužek

3. oddíl – Sportovní motorismus, Všeobecně-vzdělávací aktivita

4. oddíl – Filmový kroužek, Všeobecně-vzdělávací aktivita, Sportovní kroužek

5. oddíl – Počítačový kroužek, Sportovní kroužek, Světové zajímavosti, Angličtina, Všeobecně-vzdělávací kroužek, Zahradnický kroužek, Terarijní kroužek, Zeměpisný kroužek

6. oddíl – Zahradnický kroužek, Sportovní kroužek

7. oddíl – Kondiční cvičení a míčové hry, Sportovní kroužek

8. oddíl – Míčové hry, Akvaristický kroužek

9. oddíl – Míčové hry, Akvaristický kroužek

10. oddíl – Sportovní kroužek, Pracovní výchova, Filmový kroužek

Nástupní oddělení – Normy a specifika výkonu trestu

Výstupní oddělení – Základy práce na počítači, Sebeobslužné činnosti, Všeobecně-vzdělávací kroužek, Sportovní kroužek, Kondiční cvičení

1.6 VOLNÝ ČAS A VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Řecký filosof Aristoteles popisoval volný čas jako „čas na rozumování, čtení veršů, setkání s přáteli a poslouchání hudby, nemá nic společného s lenošením a nicneděláním“ (Wikipedia, 2013, Volný čas). Když se podíváme do dnešních publikací zabývajících se volným časem, narazíme vesměs na obdobné definice jako je ta Aristotelova, lišící se formulací a jménem autora. „*Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život*“ (Hofbauer, 2004, s.13).

„*Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi a přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění*“ (Pávková, 2008, s.13).

Pokud bychom chtěli vymezit volný čas trochu podrobněji, jde o „*dobu odpočinku, rekreace, zábavy, zájmové činnosti, zájmového vzdělávání a dobrovolné společensky prospěšné činnosti*“ (Pávková, 2008, s.13).

Bohužel většina publikací se zabývá využitím a trávením volného času pouze dětí, mládeže a velmi okrajově dospělých a stejně tak popisují trávení volného času pouze v různých institucích, jako jsou školní družiny, školní kluby, střediska volného času, domy mládeže a kultury, různá sportovní zařízení a hřiště, knihovny, galerie, zábavní parky a zájmové kroužky. O podrobněji popsanych principech a zákonitostech trávení volného času odsouzených osob ve výkonu trestu jsem se dočetl pouze v několika článcích v časopise České vězeňství a v zákonných normách, které oblast vězeňství vymezují. Ano, existují knihy zabývající se penologií, jsou však velmi obecné a volným časem odsouzených zmiňují jen okrajově.

Trávení volného času odsouzených osob ve výkonu trestu se v některých aspektech poněkud liší oproti běžnému životu. Ve výkonu trestu narážíme na stejné principy organizovanosti volného času jako v běžném životě. Spontánní aktivity probíhají podle aktuálního zájmu účastníků, většinou ve formě různých pohybových aktivit při vycházkách odsouzených na vycházkovém dvoře, příležitostných aktivit probíhajících ve formě turnajů, exkursí a výletů a pravidelných aktivit kam můžeme zařadit různé kroužky vymezené programem zacházení.

Také po stránce obsahové je pojetí volného času podobné. Stejně jako v běžném životě i ve výkonu trestu můžeme volný čas rozdělit na **odpočinek**-klid na lůžku, čtení, poslech hudby, malování, **rekreaci**-jakýkoliv pohyb který je příjemný, **zájmové činnosti**-různé druhy kroužků jako jsou společensko-vědní, přírodovědný, rukodělný, esteticko-výchovný a tělovýchovný.

Hodnotné využívání volného času má svoji podstatu i z hlediska psychohygieny, která napomáhá formulaci určitých pravidel a zásad. Jejím nedodržováním se člověk brání kvalitnímu využití volného času a rozvoji osobnosti. Vystávají zde dva úhly pohledu.

Zprvce přemíra volného času a jeho nehodnotné využití. A za druhé nedostatek volného času a to v důsledku nejrůznějších příčin (hovoříme o patologii využívání volného času), např. špatná organizace dne, přemíra pracovních úkonů, neadekvátní požadavky ze strany zaměstnavatele. Jedinec protěžuje aktivní odpočinek ve formě různých sportovních aktivit a ve velké míře či docela opomíjí odpočinek pasivní. Je velmi důležité, aby zmíněný stav netrval příliš dlouhou dobu.

„I při mimořádném zatížení úkoly je dlouhodobé odstranění volného času z životního režimu člověka neekonomické, neboť pracovní výkonnost zde rychle klesá, zatím co při správném využívání volného času by se mohla udržet na stejné úrovni.“ (Spousta, 1996, s.14).

Nejčastěji v souvislosti s patologií trávení volného času hovoříme o nudě (alysosis). Jedná se o psychický fenomén, který je formulován jako: *„nepříjemný afektivní stav spojený s pocity napětí, se zkresleným prožívání času (jako by se zastavil)a s pocity prázdna.“*(Spousta, 1996, s.14). Tento jev nelze odstranit změnou prostředí, což v podmínkách výkonu trestu ani není možné, ale pouze záměrným výchovným nebo psychoterapeutickým působením na odsouzeného. S fenoménem nudy je úzce spjata i

existencionální frustrace, která u jedince vzniká, začne-li pochybovat o svém smyslu života a může se rozvinout až do těžkých depresivních až neurotických stavů.

„Existencionální frustrace se netýká již jen jedince, ale také jeho sociálního prostředí, v němž žije, a musí se překonávat vzbuzování snahy o dosahování cílů a hodnot, které přesahují subjekt a jeho vlastní a individuální touhu po uspokojení a po štěstí.“ (Spousta, 1996, s.15).

Některé principy běžně uplatnitelné v normálním životě uplatňovat ve věznici nelze, jako je princip dobrovolnosti, demokratičnosti, který je ve výkonu trestu velmi omezen a to jak samotným režimem dne podle kterého veškeré činnosti ve věznici probíhají, tak, i omezeným výběrem dostupných volnočasových aktivit. Dalšími omezujícími aspekty jsou nevyhovující stavebně technické možnosti jednotlivých věznic, které nemají dostatek prostor k zřízení odpovídajících místností pro zájmové vzdělávání, nebo kroužky a samozřejmě konkrétní typ věznice. Jiné volnočasové aktivity lze plnohodnotně vykonávat ve věznici s nejnižším typem střežení, kde jsou odsouzení zpravidla ubytováni na společných ložnicích na jednotlivých oddílech - věznice s dohledem a jiné ve věznici se zvýšenou ostrahou, kde je celový systém ubytování odsouzených.

Velmi důležitým faktorem, na který bych chtěl poukázat v empirické části této práce a bohužel doposud poněkud opomíjeným je věk a délka trestu odsouzeného ve výkonu trestu, který dle mého názoru výrazně ovlivňuje výběr volnočasových aktivit a způsob trávení volného času v omezených podmínkách vězeňského prostředí.

2 EMPIRICKÁ ČÁST

2.1 Popis výzkumu

Důvod proč jsem si vybral téma trávení volného času odsouzených osob ve výkonu trestu, vychází z úvodu teoretické části mé bakalářské práce. Při mém dlouholetém působení v této instituci jsem se snažil přijít na zákonitosti výběru volnočasových aktivit u jednotlivých skupin odsouzených. Jako výzkumný problém jsem si stanovil trávení volného času odsouzených osob a vztažnost výběru volnočasových aktivit k věku odsouzeného a délce jeho trestu. Dále pak na to jakým možným způsobem by se dala nabídka těchto aktivit adekvátně rozšířit tak, aby pokryla co největší škálu potřeb a zájmů odsouzených i přes omezující faktory dané vězeňským prostředím a režimem.

Druhým důvodem byla snaha vyvrátit tvrzení, na které jsem narazil v časopise České vězeňství č.2/2011, kde autor článku o programech zacházení pro vězněné osoby tvrdí, že jakákoliv kategorizace odsouzených při tvorbě adekvátního programu zacházení není nikterak důležitá a jediný důraz by měl být kladen pouze na osobnostní rysy odsouzeného a jeho zájmy, postoje a potřeby.

2.2 Cíl a hypotézy výzkumu

Cílem tohoto výzkumu a z toho vyplývajících výzkumných hypotéz je snaha objasnit možné zákonitosti a ovlivňující faktory při výběru jednotlivých aktivit v rámci programů zacházení určitými skupinami odsouzených a vliv délky trestu a věku na typ volené volnočasové aktivity.

K dosažení požadovaného cíle jsem si stanovil dvě hypotézy, které jsem si pro zjednodušení označil zkratkami H1 a H2.

V **H1**: Odsouzení s kratší délkou trestu se více ve svém volném čase věnují sportovně pohybovým aktivitám na úkor zájmově vzdělávacích.

V **H2**: Mladší odsouzení preferují pro trávení svého volného času více sportovně pohybové aktivity oproti zájmově vzdělávacím.

2.3 Charakteristika zkoumaného vzorku

Jako respondenty prováděného výzkumu jsem si zvolil 30 odsouzených (dále označovaných zkratkou ods.) z pátého oddílu z věznice s ostrahou. Do tohoto oddílu jsou zařazováni odsouzení s I. a II. prostupnou skupinou vnitřní diferenciací. Jsou zde jak odsouzení, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé, tak i odsouzení, kteří si odpykávají již několikátý trest. Pracovně zařazena je většina odsouzených na tomto oddíle. Proto bylo problematické získat dostatečný počet respondentů pracovně nezařazených, tak aby byly zachovány oba možné úhly pohledu na kritéria výběru volnočasových aktivit. Výběr respondentů byl záměrný s ohledem na věk a délku trestu tak, abych dosáhl rovnoměrného zastoupení ve všech kategoriích.

2.4 Metoda sběru dat

Jako metodu nejvhodnější pro tento typ výzkumné práce jsem zvolil kvantitativní výzkum, který je založen na deduktivním přístupu, to znamená, že jsou z teorie vyvozovány určité hypotézy, které se snažíme prostřednictvím výzkumného šetření potvrdit nebo vyvrátit. Dalším aspektem zvoleného typu výzkumu je zejména menší časová náročnost tohoto výzkumu.

2.5 Sběr a zpracování údajů

Pro sběr dat v této části práce použitých jsem zvolil jednu z metod kvantitativního výzkumu a tou je dotazníkové šetření. Vzhledem k tomu, že v dané věznici osobně pracuji, tak jsem mohl ono šetření se souhlasem svého nadřízeného ve vymezeném čase a na vymezeném oddíle provést osobně bez zainteresování dalších osob jako případných prostředníků. Předem vytipovaná skupina odsouzených byla na začátku listopadu 2012 oslovena s žádostí o spolupráci na tomto výzkumném šetření a po souhlasném stanovisku všech odsouzených bylo toto šetření dne 12. listopadu 2012 provedeno. Odsouzení měli možnost v průběhu vyplňování dotazníku dotazem si objasnit smysl konkrétní otázky. Otázky demografického charakteru byly zařazeny na konec dotazníku. Veškeré otázky byly koncipovány jako otevřené, tak aby bylo docíleno faktu, že odsouzení si budou muset na danou otázku odpověď zformulovat a nebudou

moci jen označit jednu z nabízených variant „správnou odpověď“, která ani nemusí odpovídat skutečným faktům.

2.6 Interpretace údajů

Zpracované údaje, které se vztahují k hypotéze číslo jedna a k hypotéze číslo dvě a které vplynuly z vyplněných dotazníků, byly pro větší přehlednost uspořádány do tabulek s procentuelním vyjádřením získaných dat. Následně pak byly do grafů zpracovány ostatní doplňkové otázky dotazníku a data z nich vyplývající byla použita na závěr pro možná doporučení ke zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit ve věznicích. V závěru každé otázky bylo zpracováno vyhodnocení a případné objasnění získaných výstupů v širších souvislostech s doplňujícími poznámkami.

Otázka dotazníku č.16 - Jaká je délka vašeho trestu?

Kategorie	Délka trestu	Počet ods.
č.1	0-1 rok	10
č.2	1-3 roky	10
č.3	3 a více let	10

Tato otázka byla v dotazníku zadána jen jako orientační, neboť již předem jsem si vybral odsouzené podle jejich délky trestu tak, abych dosáhl rovnoměrného zastoupení co do počtu odsouzených v jednotlivých kategoriích. Obsahuje stěžejní data, která byla použita k rozčlenění odsouzených do jednotlivých kategorií a jsou vztažná k hypotéze **H1**.

Otázka dotazníku č.17 - Kolik je vám let?

Kategorie	Věk	Počet ods.
č.1	18-25 let	10
č.2	26-35 let	10
č.3	36 a více let	10

Tato otázka byla v dotazníku zadána jen jako orientační, neboť již předem jsem si vybral odsouzené podle jejich věku tak, abych dosáhl rovnoměrného zastoupení co do počtu odsouzených v jednotlivých kategoriích. Obsahuje stěžejní data ke kategorizaci odsouzených k hypotéze H2.

Otázka dotazníku č.1 - Co nejraději děláte ve svém volném čase?

Kategorie č.1 k H1

Náplň volného času	Počet ods.	%
četba	4	40
poslech hudby	1	10
sport	2	20
šachy	1	10
sledují televizi	2	20

Kategorie č.2 k H1

Náplň volného času	Počet ods.	%
četba	2	20
poslech hudby	1	10
sport	4	40
šachy	0	0
sledují televizi	3	30

Kategorie č.3 k H1

Náplň volného času	Počet ods.	%
četba	2	20
poslech hudby	0	0
sport	5	50
šachy	0	0
sledují televizi	3	30

Kategorie č.2 k H2

Náplň volného času	Počet ods.	%
četba	2	20
poslech hudby	1	10
sport	3	30
šachy	0	0
sledují televizi	4	40

Kategorie č.1 k H2

Náplň volného času	Počet ods.	%
četba	1	10
poslech hudby	1	10
sport	5	50
šachy	1	10
sledují televizi	2	20

Kategorie č.3 k H2

Náplň volného času	Počet ods.	%
četba	4	40
poslech hudby	0	0
sport	2	20
šachy	1	10
sledují televizi	3	30

K této otázce jsou upřesňujícími faktory, že odsouzení si museli zvolit jen jednu upřednostňovanou aktivitu a že většina z nich se věnuje ještě aktivitám jiným.

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá že: k H1- čím je kratší trest, tím více mají odsouzení tendenci věnovat se spíše zájmově vzdělávacím aktivitám a separovat se tak z kolektivních aktivit ostatních odsouzených.

k H2- čím je odsouzený mladší, tím více se věnuje pohybovým aktivitám na úkor zájmově vzdělávacím a tím má větší potřebu být součástí kolektivu

Otázka dotazníku č.2 - Věnoval jste se nějaké zájmové činnosti před nástupem výkonu trestu?

Kategorie č.1 k H1

Náplň volného času	Počet ods.	%
ne	3	30
hudba, film	2	20
sport	3	30
zvířata	1	10
počítače	1	10

Kategorie č.3 k H1

Náplň volného času	Počet ods.	%
ne	1	10
hudba, film	2	20
sport	4	40
zvířata	1	10
počítače	2	20

Kategorie č.2 k H1

Náplň volného času	Počet ods.	%
ne	2	20
hudba, film	1	10
sport	2	20
zvířata	2	20
počítače	3	30

Kategorie č.1 k H2

Náplň volného času	Počet ods.	%
ne	3	30
hudba, film	2	20
sport	1	10
zvířata	0	0
počítače	4	40

Kategorie č.2 k H2

Náplň volného času	Počet ods.	%
ne	2	20
Hudba, film	1	10
sport	4	40
zvířata	0	0
počítače	3	30

Kategorie č.3 k H2

Náplň volného času	Počet ods.	%
ne	2	20
Hudba, film	1	10
sport	4	40
zvířata	2	20
počítače	1	10

K této otázce bylo výstupem zjištění, že: k **H1**- délka trestu nemá žádný vliv na to, zda se odsouzený před nástupem trestu věnoval nějaké zájmové činnosti.

k **H2**- věk odsouzených má celkem zásadní vliv na činnosti spojené s trávením volného času před nástupem výkonu trestu. Většina mladších odsouzených zařazených do kategorie 1 preferovala spíše aktivity zájmově vzdělávací a to hlavně počítače před pohybovými. Oproti tomu odsouzení starší to znamená, z kategorie 3 se povětšinou více věnovali aktivitám sportovním, což je v přímém rozporu s faktem, jakým aktivitám se věnují ve výkonu trestu.

Otázka dotazníku č.4 - Kolik času jste ochoten věnovat volnočasovým aktivitám týdně?

Kategorie č.1 k H1

Délka času	Počet ods.	%
15 hodin	1	10
10 hodin	2	20
8 hodin	2	20
5 hodin	2	20
2 hodiny	3	30

Kategorie č.3 k H1

Délka času	Počet ods.	%
15 hodin	3	30
10 hodin	3	30
8 hodin	1	10
5 hodin	1	10
2 hodiny	2	20

Kategorie č.2 k H1

Délka času	Počet ods.	%
15 hodin	2	20
10 hodin	2	20
8 hodin	3	30
5 hodin	2	20
2 hodiny	1	10

Kategorie č.1 k H2

Délka času	Počet ods.	%
15 hodin	2	20
10 hodin	1	10
8 hodin	3	30
5 hodin	2	20
2 hodiny	2	20

Kategorie č.2 k H2

Délka času	Počet ods.	%
15 hodin	2	20
10 hodin	3	30
8 hodin	2	20
5 hodin	1	10
2 hodiny	2	20

Kategorie č.3 k H2

Délka času	Počet ods.	%
15 hodin	4	40
10 hodin	2	20
8 hodin	1	10
5 hodin	2	20
2 hodiny	1	10

Délka trestu má velmi velký vliv na čas, který je odsouzený ochoten volnočasovým aktivitám ve výkonu trestu věnovat. Jak se ukázalo, tak většina odsouzených k **H1** z kategorie **č.1** je ochotna věnovat volnočasovým aktivitám mnohem méně času než odsouzení v kategorii **č.3**. Při objasňování této skutečnosti doptáváním u odsouzených jsem se dozvěděl, že důvodem proč u delších trestů je zájem o tyto aktivity vyšší, je právě délka trestu a snaha o to aby co nejrychleji trest utekl. Stejně tak i věk odsouzených **H2** má nesporný vliv na délku času, který je odsouzený ochoten ve výkonu trestu volnočasovým aktivitám věnovat. Čím je odsouzený starší, tím více času věnuje smysluplnému trávení volného času. Při dalším dotazování mezi odsouzenými z kategorie 1 byla nejčastější odpověď: „*Už mám rozum, a když budu něco dělat, bude mi to víc utíkat a nebudu na to, že jsem tady tolik myslet*“.

Otázka dotazníku č.5 - Jaký typ aktivity je podle vašeho názoru důležitější sportovně-pohybové, nebo zájmově-vzdělávací?

Kategorie č.1 k H1

Typ aktivity	Počet ods.	%
Zájmově-vzdělávací	4	40
Sportovně-pohybová	6	60

Kategorie č.1 k H2

Typ aktivity	Počet ods.	%
Zájmově-vzdělávací	3	30
Sportovně-pohybová	7	70

Kategorie č.2 k H1

Typ aktivity	Počet ods.	%
Zájmově-vzdělávací	5	50
Sportovně-pohybová	5	50

Kategorie č.2 k H2

Typ aktivity	Počet ods.	%
Zájmově-vzdělávací	4	40
Sportovně-pohybová	6	60

Kategorie č.3 k H1

Typ aktivity	Počet ods.	%
Zájmově-vzdělávací	3	30
Sportovně-pohybová	7	70

Kategorie č.3 k H2

Typ aktivity	Počet ods.	%
Zájmově-vzdělávací	4	40
Sportovně-pohybová	6	60

Pro většinu odsouzených je dle jejich názoru důležitější sportovně-pohybová aktivita oproti zájmově-vzdělávací. Zjevný rozpor je mezi tím, jaké aktivity se odsouzeným jeví jako důležitější a jaké aktivity si nejčastěji volí (výstupy z otázky č.1 a otázky č.7), a to u všech kategorií odsouzených u obou hypotéz.

Otázka dotazníku č.7 - Navštěvujete nějakou zájmovou aktivitu a pokud ano, tak jakou?

Kategorie č.1 k H1

Typ aktivity	Počet ods.	%
Sportovní kroužek	2	20
Počítačový kroužek	2	20
Angličtina	1	10
Všeobecně vzdělávací	2	20
Zahradnický kroužek	1	10
Terarijní kroužek	1	10
Zeměpisný kroužek	1	10

Kategorie č.3 k H1

Typ aktivity	Počet ods.	%
Sportovní kroužek	5	50
Počítačový kroužek	0	0
Angličtina	1	10
Všeobecně vzdělávací	1	10
Zahradnický kroužek	1	10
Terarijní kroužek	2	20
Zeměpisný kroužek	0	0

Kategorie č.2 k H1

Typ aktivity	Počet ods.	%
Sportovní kroužek	4	40
Počítačový kroužek	0	0
Angličtina	0	0
Všeobecně vzdělávací	2	20
Zahradnický kroužek	2	10
Terarijní kroužek	1	10
Zeměpisný kroužek	1	10

Kategorie č.1 k H2

Typ aktivity	Počet ods.	%
Sportovní kroužek	7	70
Počítačový kroužek	0	0
Angličtina	0	0
Všeobecně vzdělávací	1	10
Zahradnický kroužek	0	0
Terarijní kroužek	0	0
Zeměpisný kroužek	0	0

Kategorie č.2 k H2

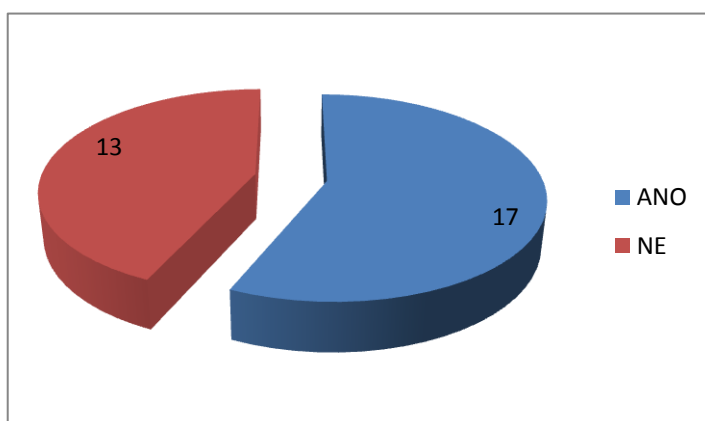
Typ aktivity	Počet ods.	%
Sportovní kroužek	4	40
Počítačový kroužek	2	20
Angličtina	1	10
Všeobecně vzdělávací	1	10
Zahradnický kroužek	2	20
Terarijní kroužek	0	0
Zeměpisný kroužek	0	0

Kategorie č.3 k H2

Typ aktivity	Počet ods.	%
Sportovní kroužek	3	30
Počítačový kroužek	0	0
Angličtina	2	20
Všeobecně vzdělávací	2	20
Zahradnický kroužek	1	10
Terarijní kroužek	1	10
Zeměpisný kroužek	1	10

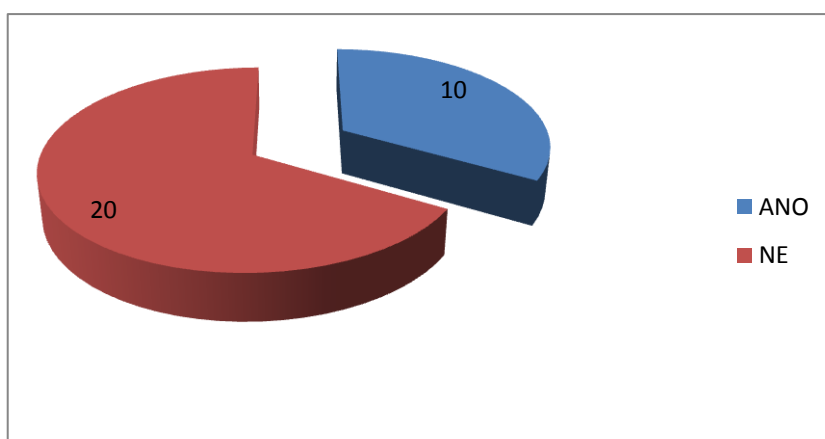
Zde uvádím pro upřesnění, že většina odsouzených navštěvuje zájmových aktivit více a pro výstupy k této otázce bylo potřeba, aby si zvolili jednu jimi preferovanou aktivitu. V odpovědích je patrna nepopiratelná shoda mezi tím co odsouzení uváděli že nejraději dělají ve svém volném čase (otázka č.1) a tím, jaké aktivity si opravdu pro trávení svého volné času volí zda aktivity sportovně-pohybové či zájmově-vzdělávací. Vzhledem k **H1** je zde patrné, že délka trestu má velký vliv na výběr volnočasové aktivity. Odsouzení s delšími tresty z kategorie č.3 navštěvují pohybové aktivity častěji nežli ti s tresty kratšími z kategorie č.1. Stejně tak můžeme porovnat i výstupy k **H2**, kdy je zřejmé, že i věk hraje důležitou roli ve výběru volnočasových aktivit. Mladší odsouzení z kategorie č.1 se věnují ve větší míře sportovně-pohybovým aktivitám na úkor zájmově-vzdělávacích. U odsouzených v kategorii č.3 je tomu přesně naopak.

Otázka dotazníku č.3 - Jste pracovně zařazen ve výkonu trestu zde ve věznici?

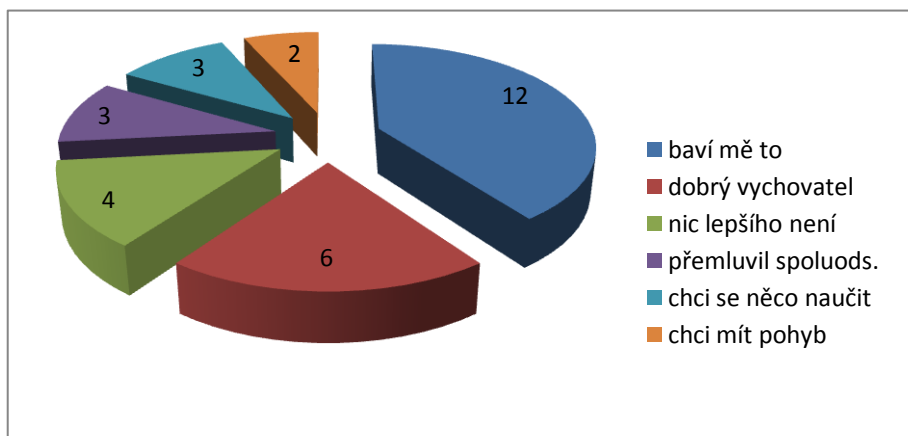
Na tomto oddíle je většina odsouzených pracovně zařazených, proto bylo problematické získat dostatečný počet respondentů pracovně nezařazených, tak aby bylo možné provést srovnání s ohledem na kritéria použitá při výběru navštěvovaných volnočasových aktivit.

Otázka dotazníku č.6 - Brání vám něco navštěvovat zvolenou volnočasovou aktivitu?

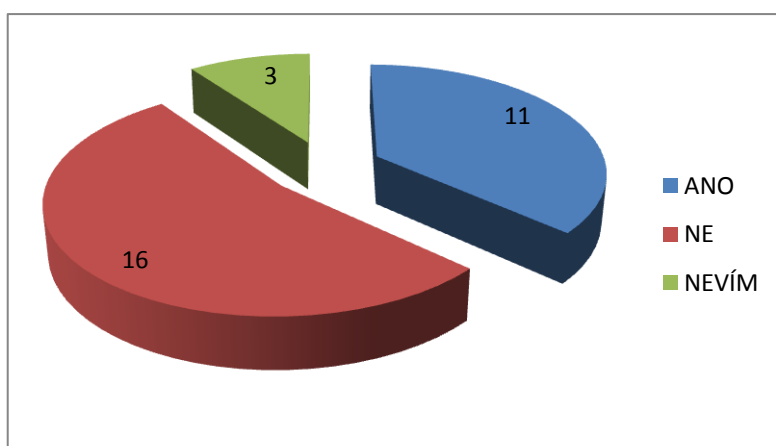
K této otázce bylo doplněno, že faktorem, který by měl bránit v navštěvování zvolené aktivity, může být například negativní vztah k osobě, která tuto aktivitu vede, nebo nevyhovující časové zařazení této aktivity vzhledem k pracovnímu zařazení a programu dne a podobné důvody. Ve dvou případech bylo uvedeno, že odsouzení čekají na schválení posilovny, jinak jim nic nebrání zvolenou aktivitu navštěvovat.

Otázka dotazníku č.8 - Proč jste si zvolenou aktivitu vybral?

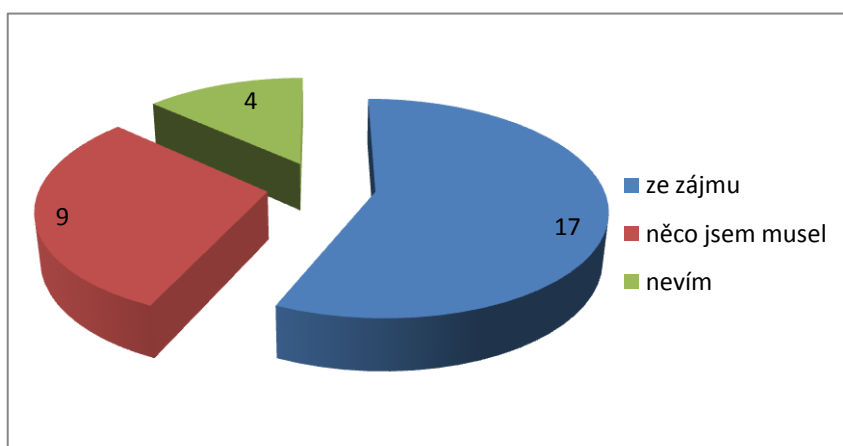
U odpovědí na tuto otázku mě velmi překvapil postoj odsouzených, kteří si zvolenou aktivitu vybrali proto, že jí vede dobrý vychovatel. Tím potvrdili názor vycházející z teorie (viz Hadj-Mousová, 2006) a to, že i osobnostní rysy vychovatele jsou velmi důležité při práci s odsouzenými osobami.

Otázka dotazníku č.9 - Jsou pro vás navštěvované aktivity přínosné z hlediska užitečnosti po propuštění z výkonu trestu?

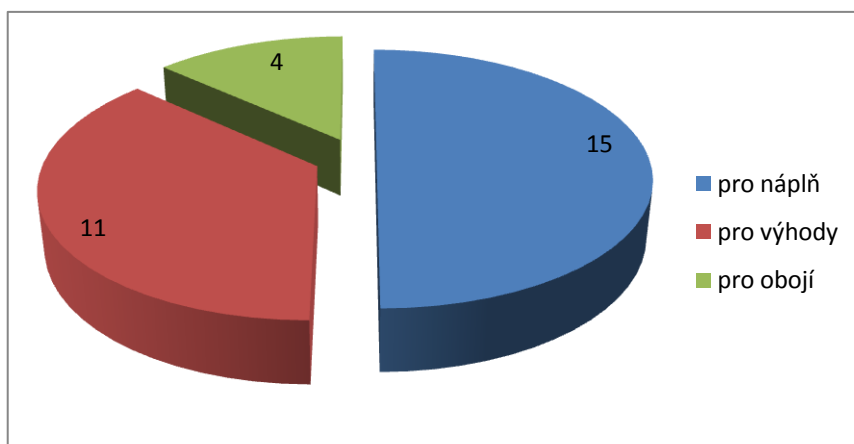
Z těchto odpovědí vyplývá, že pro většinu odsouzených nejsou zvolené aktivity žádným přínosem pro budoucí život po propuštění z výkonu trestu.

Otázka dotazníku č.10 - Podle jakých kritérií jste si zvolenou aktivitu vybíral?

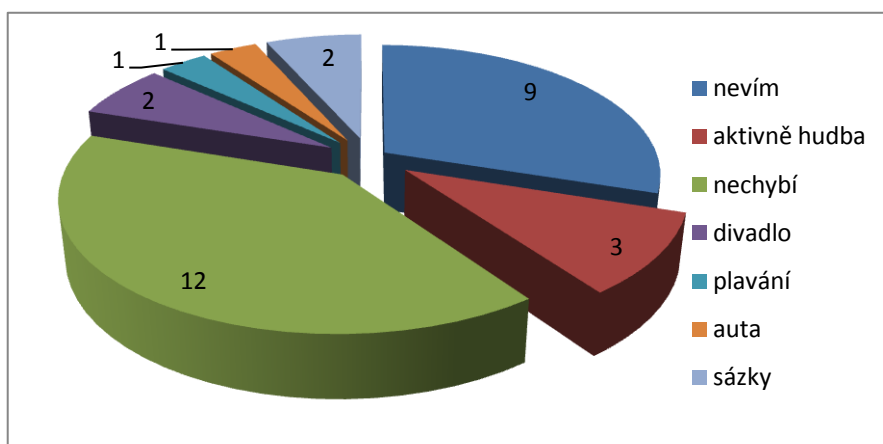
Většinou odsouzení odpověděli, že o vybranou aktivitu měli zájem a proto si jí vybrali. Nezanedbatelná část odsouzených si zvolenou aktivitu vybrala proto, „že si něco vybrat museli“, aby náležitě plnili program zacházení.

Otázka dotazníku č.11 - Navštěvujete zvolené aktivity pro náplň kterou nabízí, nebo pro možné výhody z účasti na této aktivitě plynoucí?

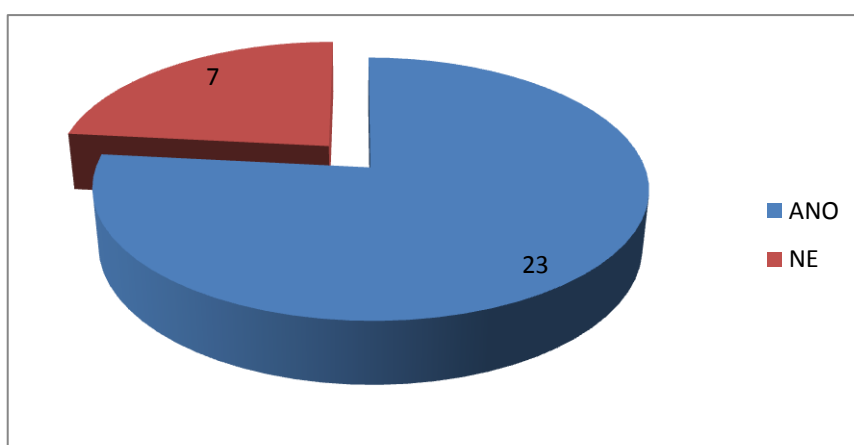
Vzhledem k tomu, že si většina odsouzených vybrala zvolenou aktivitu ze zájmu, (výstupy z otázky č.10), tak fakt, že jí navštěvují pro její náplň není zas až tak překvapující.

Otázka dotazníku č.12 - Chybí vám v nabídce zájmových aktivit nějaká aktivita a pokud ano, tak jaká?

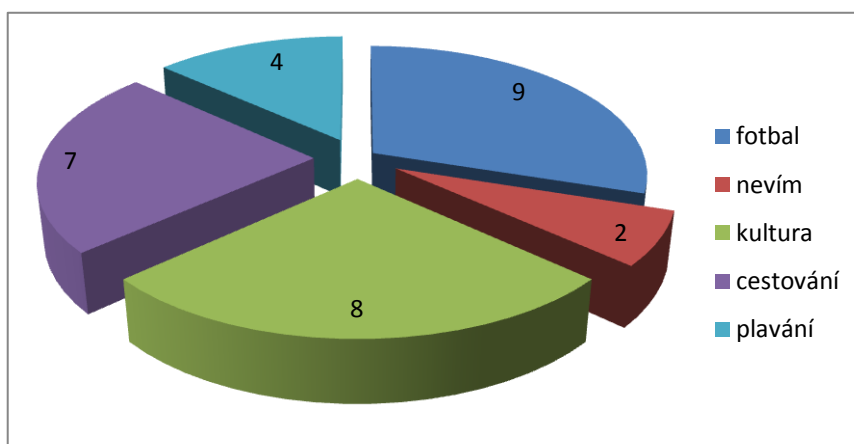
Tato otázka byla z hlediska doplňkového výzkumu stěžejní. Měla nám dát jasný návod k tomu, jak naložit s nabídkou volnočasových aktivit a zda je možné na základě zjištěných údajů tuto nabídku rozšířit či nikoliv. Myslím si, že minimálně o divadlo a aktivní hudbu by to bylo reálné a v podmínkách věznice proveditelné.

Otázka dotazníku č.13 - Zajímá se vaše rodina o to, jak trávíte svůj volný čas?

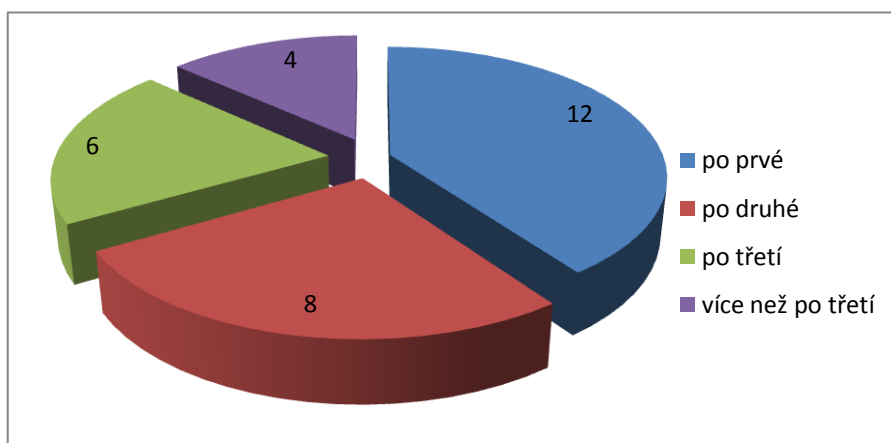
Velmi pozitivní je zjištěný fakt, že se blízcí příbuzní o trávení volného času aktivně zajímají, což má jistě pozitivní vliv na odsouzeného.

Otázka dotazníku č.14 - Jaké volnočasové aktivity mimo věznici byste se chtěl zúčastnit?

Extramurální aktivity jsou velmi důležitou součástí pozitivního působení na odsouzené ve výkonu trestu. Momentálně se pořádají tyto aktivity formou dobrovolné úklidové akce v nějakém nejčastěji školském zařízení. Mezi odsouzenými je tato aktivita velmi oblíbená, nicméně jak vyplývá z jejich odpovědí, tak pokud by si mohli svobodně zvolit, tak největší zájem by měli o návštěvu nějaké sportovní, nebo kulturní akce. Kuriositou byla odpověď jednoho odsouzeného, že mu chybí běh v přírodě.

Otázka dotazníku č.15 - Po kolikáté jste ve výkonu trestu?

V naprosté většině se ve zkoumaném vzorku jednalo o odsouzené, kteří jsou ve výkonu trestu poprvé, nebo maximálně podruhé, což se nedá v daném slova smyslu považovat

za recidivu chování a lze tedy předpokládat, že výchovné působení všech pracovníků ve vězeňství na ně ještě může mít pozitivní vliv.

Evaluace zjištěných výsledků ve vztahu k hypotéze H1: *Odsouzení s kratší délkou trestu se více ve svém volném čase věnují sportovně pohybovým aktivitám na úkor zájmově vzdělávacích.*

Vyhodnocením získaných dat z provedeného kvantitativního výzkumu bylo v tomto případě jednoznačně vyvráceno tvrzení dané hypotézy. Odsouzení s kratší délkou trestu mají spíše snahu věnovat se více aktivitám zájmově vzdělávacím na úkor aktivit sportovně pohybových. Důvodem, který mě při diskusi nad získanými výsledky potvrdili sami odsouzení, může být uvědomění si své nízké délky trestu a s tím spojená snaha o větší separaci z kolektivu ostatních odsouzených, která je u sportovně pohybové aktivity většinou nemožná.

Tato hypotéza byla falsifikována.

Evaluace zjištěných výsledků ve vztahu k hypotéze H2: *Mladší odsouzení preferují pro trávení svého volného času více sportovně pohybové aktivity oproti zájmově vzdělávacím.*

Zpracováním a následným vyhodnocením získaných dat z provedeného kvantitativního výzkumu bylo v tomto případě jednoznačně potvrzeno tvrzení dané hypotézy. Mladší odsouzení ve věku 18-25 let mají větší tendenci se věnovat sportovně pohybovým aktivitám na úkor zájmově vzdělávacích. Tím netvrdím, že zájmově vzdělávací aktivity zcela opomíjejí. Odborná literatura poukazuje na fakt, že osoby mladistvé a osoby blížící se věku mladistvých, mají větší potřebu pohybu a touhu po sebeuplatnění, což z podstaty sportovně pohybových aktivit jednoznačně vyplývá (viz. Langmeier, Krejčířová, 2006).

Tato hypotéza byla verifikována.

2.7 Závěrečné shrnutí empirické části práce a možná doporučení

Hlavním cílem tohoto kvantitativního výzkumu bylo zjištění možné vztažnosti věku a délky trestu osob ve výkonu trestu k nabídce volnočasových aktivit ve věznici, která byla bezesporu prokázána. Jelikož se jedná o velmi malý zkoumaný vzorek odsouzených vzhledem k celkovému počtu odsouzených v této věznici, není možné získané informace brát jako zcela jednoznačně obecně uplatnitelné na všechna oddělení této věznice.

Doporučení, která lze z výsledků doplňujícího výzkumného šetření vyvodit je hned několik. Byť odsouzení negují jakoukoliv využitelnost zvolené volnočasové aktivity po propuštění z výkonu trestu, vybírají si aktivity většinou na základě vlastního zájmu o danou aktivitu a pro náplň, kterou se tato aktivita zabývá. Druhým nejčastějším důvodem byla osoba vychovatele, který aktivitu vede. Z toho vyplývá velká důležitost vstupního pohovoru s odsouzeným při nástupu do věznice, který by se měl zabývat také zájmy, záliby a koníčky odsouzeného, tak aby se ze získaných dat mohlo čerpat při sestavování správného programu zacházení.

Překvapujícím zjištěním pro mě byla převážná spokojenost odsouzených s nabídkou volnočasových aktivit a zájmových kroužků v rámci věznice. Jediná výtka se týkala absence kroužků zaměřených na možné kulturní vyžití, jako je například hudba nebo divadlo. Na absenci kulturního vyžití poukazuje i fakt, že na otázku, která se týkala aktivity mimo věznici, o kterou by měli odsouzení největší zájem, byla druhou nejčastější odpovědí nějaká kulturní akce. Ohledně možností daných prostředím věznice vidím jediný problém ve snaze zařadit hudební, nebo divadelní kroužek do nabídky volnočasových aktivit. Tím problémem je velká časová vytíženost vychovatelů při plnění hlavních úkolů své práce a většinou nulová odbornost potřebná k vedení kroužku tohoto typu.

Dalším velmi důležitým faktorem při realizaci volnočasových aktivit ve věznici je aktivní zájem rodiny, který naprostá většina odsouzených uvádí jako kladný. Fungující pozitivní sociální vazby během výkonu trestu jsou nesmírně důležité hlavně při začleňování odsouzeného do běžného života po propuštění z výkonu trestu.

ZÁVĚR

Být ve výkonu trestu odnětí svobody není pro nikoho příjemná věc, ovšem jak se říká „stát se to může každému“. Asi nejhorší pocity mají ti, kteří se do výkonu trestu dostanou poprvé, a tudíž s tímto specifickým prostředím nemají vůbec žádné zkušenosti. Ještě jsem se během své praxe neseťkal s prvotrestaným odsouzeným, který by se s faktem odnětí svobody okamžitě a bez jakýchkoliv problémů smířil. Tím nechci říct, že odsouzení, kteří se do výkonu trestu dostanou opakovaně, to mají jednoduché. Samozřejmě se také musejí potýkat s faktem, že jsou omezena jejich práva a možnosti naplňování volného času. V tom jim může být kromě odborně vyškolených zaměstnanců věznice velice nápomocen právě správně sestavený program zacházení, který by jim svou náplní pomáhal tuto náročnou životní situaci překlenout a vyrovnat se s ní a umožnil jim tak lépe se po propuštění opět začlenit do běžného života.

Výstupy z praktické části výzkumného šetření, které ukázaly vztažnost věku a délky trestu na výběr volnočasových aktivit, mohu efektivně využít při tvorbě programů zacházení a tím pádem i k zlepšení výchovného působení na odsouzené. Množství dalších poznatků a námětů z této práce, mi pomůžou jako pádné argumenty při navrhovaném rozšíření nabídky volnočasových aktivit.

Motto na závěr

Každý jedinec má nesporné právo na normální život, ve kterém může bez jakýchkoliv omezení naplňovat své potřeby bezpečí, lásky, úcty a seberealizace, proč by odsouzení měli být výjimkou.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ, č.2/2011, vyd. Vězeňská služba ČR, ISSN 1213-9297

ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č.109 ze dne 3.6.1994 kterou se vydává řád výkonu vazby. In:*Sbírka zákonů České republiky*. 1994. Částka 36, s.1122-1136. ISSN 1211-1244

ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č.345 ze dne 21.12.1999 kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In:*Sbírka zákonů České republiky*. 1999. částka 110, s.7568-7586. ISSN 1211-1244

ČESKO. Zákon č. 169 ze dne 30.6.1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999. částka 58, s.3170-3187, ISSN 1211-1244

ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8.1.2009 trestní zákoník. In:*Sbírka zákonů České republiky*. 2009. částka 11, s.353-464, ISSN 1211-1244

ČESKO. Zákon č. 555 ze dne 17.listopadu 1992 o Vězeňské a justiční strážci České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992. částka 112, s.3297-3302, ISSN 1211-1244

ČESKO. Zákon č.293 ze dne 10.11.1993 o výkonu vazby. In:*Sbírka zákonů České republiky*. 1993. Částka 74, s.1579-1585. ISSN 1211-1244

FISCHER, Slavomil. *Etopedie v penitenciární praxi*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, 183 s. Acta Universitatis Purkynianae. ISBN 80-704-4772-9.

HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Pedagogická psychologie pro vychovatele*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006, 77 s. ISBN 80-729-0243-1.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 239 s. ISBN 978-807-3674-731.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 176 s. ISBN 80-717-8927-5.

JŮVA, Vladimír. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, 118 s. ISBN 80-859-3195-8.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9

Metodický list Generálního ředitele VSČR č.11/2007, kterým se stanoví realizace vnitřní diferenciací odsouzených

Metodický list Generálního ředitele VSČR č.6/2007, kterým se stanoví realizace vzdělávacích a speciálně výchovných aktivit

PÁVKOVÁ, Jiřina, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008, 221 s. Texty pro distanční studium. ISBN 978-80-7367-423-6.

Předpis č.561: Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. 2004 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Předpis č.563: Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů [online]. 2004 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

SPOUSTA, Vladimír, Jarmila FALTÝSKOVÁ, Martina HŘEBÍČKOVÁ, Dana KNOTOVÁ a Evžen ŘEHULKA. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, c1996, 37 s. ISBN 80-210-1274-9.

VÁGNEROVÁ, Marie, Jarmila FALTÝSKOVÁ, Martina HŘEBÍČKOVÁ, Dana KNOTOVÁ a Evžen ŘEHULKA. *Psychopatologie pro pomáhající profese: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 5., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2012, 870 s. Texty pro distanční studium. ISBN 978-802-6202-257.

Volný čas. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Voln%C3%BD_%C4%8Das

PŘÍLOHY

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Autor: Michal Pokorný, student Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy

Cílem tohoto dotazníkového šetření je zjištění možného vztahu mezi délkou trestu a věkem odsouzeného na výběr volnočasových aktivit ve výkonu trestu.

Dotazníkové šetření je zcela anonymní.

Podrobné pokyny k vyplnění dotazníku budou vysvětleny před začátkem vyplňování v diskusi.

OTÁZKY:

1. Co nejraději děláte ve svém volném čase?
2. Věnoval jste se nějaké zájmové činnosti před nástupem výkonu trestu?
3. Jste pracovně zařazen ve výkonu trestu?
4. Kolik času jste ochoten týdně věnovat volnočasovým aktivitám?
5. Jaký typ aktivity je podle vašeho názoru důležitější -sportovně pohybová, nebo zájmově vzdělávací?
6. Brání Vám něco navštěvovat zvolenou volnočasovou aktivitu?
7. Navštěvujete nějakou zájmovou aktivitu, a jakou?
8. Proč jste si zvolenou aktivitu vybral?
9. Jsou pro Vás navštěvované aktivity přínosné z hlediska užitečnosti po propuštění z výkonu trestu?

10. Podle jakých kritérií jste si zvolenou aktivitu vybíral?

11. Navštěvujete zvolené aktivity pro náplň, kterou nabízí, nebo pro možné výhody z účasti na této aktivitě plynoucí?

12. Chybí Vám v nabídce zájmových aktivit nějaká aktivita, a pokud ano, tak jaká?

13. Zajímá se vaše rodina o to, jak trávíte volný čas?

14. Jaké volnočasové aktivity mimo věznici byste se chtěl zúčastnit?

15. Po kolikáté jste ve výkonu trestu?

16. Jaká je délka Vašeho trestu?

17. Kolik je Vám let?

Závěrem bych chtěl poděkovat všem respondentům, za jejich čas a za řádné vyplnění tohoto dotazníku a pomoc, kterou mi tímto poskytli při zpracovávání mé závěrečné práce.

14.11.2012

SOUHLAS ZAMĚSTNAVATELE

Souhlasím s provedením výzkumného šetření dotazníkovou formou, konkrétně u 30-ti vybraných osob z pátého oddílu v naší věznici zaměstnancem VSČR panem Michalem Pokorným.

Podmínkou je konzultace obsahu dotazníku s vedoucím oddělení, zachování anonymity respondentů a nezveřejnění názvu věznice, ve které toto šetření probíhalo.

Za věznici.....

ČESKÁ REPUBLIKA
Vězeňská služba České republiky
[Signature]